

בכורות פרק שלישי הלוקח בהמה יט, ב

משנה :

הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם ביכרה אם לא ביכרה :

רבי ישמעאל אומר: עז בת שנתה (שילדה בתוך שנתה) ודאי (אותו הולד) לכהן (דקודם לכן לא ילדה), מכאן ואילך ספק (ירעה, ויאכל במומו לבעלים); רחל בת שנים ודאי לכהן, מכאן ואילך ספק; פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן, מכאן ואילך ספק (ספק של פטר חמור מפריש טלה, והוא לעצמו).

אמר לו רבי עקיבא: אילו בוולד בלבד הבהמה נפטרת - כדברין, אלא אמרו 'סימן הוולד בבהמה דקה - טינוף (מפרש בגמרא: שמא טנפה בתוך שנתה דהוי סימן ולד, ונפטרה מן הבכורה; הלכך אפילו עז בת שנתה - ספק היא) ובגסה - שיליא, ובאשה - שפיר (עור שיש בו צורת הולד) ושיליא'; זה הכלל: כל שידוע שביכרה - אין כאן לכהן כלום, וכל שלא ביכרה - הרי זה לכהן, ואם ספק - יאכל במומו לבעלים.

גמרא :

מיכן ואילך אמאי ספק? הלך אחר רוב בהמות, ורוב בהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתן נינהו, והא ודאי מילד אוליד? לימא רבי ישמעאל כרבי מאיר סבירא ליה, דחייש למיעוטא (כדקתני לקמן קטן וקטנה)?

אפילו תימא רבנן; כי אזלי בתר רובא - ברובא דאיתיה קמן, כגון תשע חנויות (כולן מוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר נבילה, ונמצאת חתיכת בשר לשם בקרקע - כשרה: דכל דפריש - מרובא פריש, והיינו 'רובא דאיתיה קמן': שהרי החנויות לפנינו) וסנהדרין (כגון שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין - זכאי), אבל רובא דליתיה קמן (כגון הכא דאמרת הלך אחר רוב בהמות שבכל העולם) - לא אזלי רבנן בתר רובא. והא קטן וקטנה, דרובא דליתיה קמן, וקאזלי רבנן בתר רובא - דתניא: 'קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין' - דברי רבי מאיר;

אמרו לו: יפה אמרת שאין חולצין: 'איש' כתוב בפדושה [דברים כה:]; ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאין יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי, ומקשינן אשה לאיש; מה טעם אין מייבמין?

אמר להם: קטן - שמא ימצא סריס; קטנה - שמא תמצא איילונית, ונמצאו פוגעין בערוה (דכיון דאינה ראויה להוליד - לא קרינן בהו והיה הבכור אשר תלד [דברים כה:]; ופקעה מהן תורת ייבום, וקיימו באיסור אשת אח) ;

ורבנן - זיל בתר רוב קטנים [בעלמא], ורוב קטנים לאו סריסים נינהו, זיל בתר רוב קטנות, ורוב קטנות לאו איילונית נינהו [ומכאן שרבנן הולכים אחר רובא דליתא קמן]; אלא אמר רבא:

(בכורות כ, א)

מחזורתא רבי ישמעאל - כרבי מאיר סבירא ליה, דחייש למיעוטא. [לפי זה גם רבי עקיבא מסכים שאם אין יודעים יש דין ספק, והמחלוקת בינו לבין רבי ישמעאל היא רק בשאלה האם גיל הבהמה הוא סימן ברור או לא, שלרבי ישמעאל הגיל הוא סימן ברור, ולרבי עקיבא הגיל אינו סימן בגלל הטינוף.] רבינא אמר: אפילו תימא רבנן: כי אזלי רבנן בתר רובא - ברובא דלא תלי במעשה, אבל רובא דתלי במעשה (כגון עיבור הבהמה, דתלי בהרבעה, ואיכא למיחש שמא לא עלה עליה זכר, הילכך ספק) - לא.

תנו רבנן: 'עז בת שנתה ודאי לכהן, מיכן ולהלן ספק; רחל בת שנים ודאי לכהן, מיכן ולהלן ספק; פרה בת שלש ודאי לכהן, מיכן ולהלן ספק; חמורה כפרה; רבי יוסי כרבי יהודה אומר: חמורה בת ארבע שנים; עד כאן דברי רבי ישמעאל. כשנאמרו דברים לפני רבי יהושע, אמר להן: צאו אמרו לו לרבי ישמעאל: טעית! אילו בוולד בלבד הבהמה נפטרת, היה כדברין; אבל אמרו: סימן הוולד בבהמה דקה טינוף, ובגסה שיליא, ובאשה

שפיר ושליא; ואני אין אני אומר כן (איני חולק עליך בלשון שמועתי, אלא בלשון אחר), אלא עז שטינפה בת ששה - יולדת בתוך שנתה; רחל שטינפה בת שנתה - יולדת בתוך שתיים; (ולקמן מפרש מאי איכא בין סבריה [מה שאמר ואין אני אומר כן אלא עז וכו'] לגמריה [מה שאמר 'אבל אמרו' שטינוף כילוד].)

אמר רבי עקיבא: אני לא באתי לידי מדה זו, אלא כל שידוע שכיכרה - אין כאן לכהן כלום, וכל שלא כיכרה - הרי זו לכהן; ספק - יאכל במומו לבעלים'.

במאי קמיפלגי רבי ישמעאל ורבי יהושע (רבי ישמעאל וגמריה דרבי יהושע, דקתני 'אבל אמרו')?

לימא בטינוף פוטר קמיפלגי: רבי ישמעאל (דמשוי ליה ודאי בכור) סבר טינוף אינו פוטר (דאי נמי טניף בתוך שנתה - לא מופטר), ורבי יהושע סבר טינוף פוטר?

אי דחזינן דטינוף, דכולי עלמא לא פליגי דטינוף פוטר, והכא בחוששין לטינוף קא מיפלגי: רבי ישמעאל סבר אין חוששין לטינוף ורבי יהושע סבר חוששין לטינוף.

ולא חייש? והאמר רבא: מחוורתא רבי ישמעאל כרבי מאיר סבירא ליה, דחייש למיעוט!

כי חייש - לחומרא, לקולא לא חייש (לחומרא - כגון: גבי רישא דשמעתא, דאי הוה אזלינן בתר רובא - הוה משוינן ליה 'פשוט ודאי' מכאן ואילך, הילכך חייש למיעוט לחומרא, ומשוי ליה ספק; אבל הכא, אי חייש למיעוט - קולא הוא: דאפילו בת שנתה משוי ליה ספק).

ואיבעית אימא בין לקולא בין לחומרא חייש, והכא - במטנפת וחוזרת ויולדת בתוך שנתה קמיפלגי: רבי ישמעאל סבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה, והא מדאוליד - ודאי לא טניף, ורבי יהושע סבר: מטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה; ואני איני אומר כן, אלא עז שטינפה בת ששה - יולדת תוך שנתה; רחל שטינפה בת שנתה - יולדת בתוך שתיים.

מאי איכא בין גמריה ('אבל אמרו') לסבריה (זאני איני אומר כן כו')? שטינפה בסוף ששה (שראינוה שהתחילה לטנף בתחלת חדש שביעי), ואיכא בינייהו דזעירי, דאמר זעירי: אין טינוף פחות משלשים יום (דאינה מקבלת זכר עד שלשים יום): לגמריה אית ליה דזעירי (היכא דלא ידעינן שטינפה בת ששה - אדרבי ישמעאל פליג, דאמר 'בת שנתה ודאי לכהן', וקאמר ליה איהו: אפילו ילדה בתוך שנתה ספק, דלמא טניף בתוך שלשה חדשים או ארבעה משנולדה, וחזרה וילדה בתוך שנתה, והיכא דחזינן דלא טניף עד סוף ששה וטינפה בסוף ששה, כדאמר רבי יהושע בסבריה, ההוא - בכור מעליא הוא, דההוא טינוף - לאו טינוף גמור הוא, דאם טינוף היה - לא הוה ילדה בתוך שנתה עד יום אחד בשנה שניה: דטינוף הוי כל חדש שביעי, כזעירי, וחמשה חדשים ימי העיבור - הרי כלתה שנתה ולא תלד עד למחר: דכל חדשי עיבור בעינן שלמים ואחר כך יולדת למחר, כדאמרין במסכת נדה (דף לח): ויתן ה' לה הריון [רות ד'ג] 'הריון' בגימטריא מאתיים שבעים ואחד, ותשעה חדשים של שלשים יום הוו מאתיים שבעים ימים, וביום מאתיים שבעים ואחד כתב קרא דיולדת), לסבריה לית ליה דזעירי (ואף על גב דחזינא דלא טניף עד סוף ששה - נמי ספיקא). ואיבעית אימא דכולי עלמא אית להו דזעירי, והכא ביולדת למקוטעין קמיפלגי:

(בכורות כ, ב)

לגמריה לא אמרינן יולדת למקוטעין (הלכך לא נקט סוף ששה), לסבריה אמרינן יולדת למקוטעין (דלא גמר בהמה מאשה). ואיבעית אימא: לא אמרינן יולדת למקוטעין, והכא - במקצת היום (שגמר חודש חמישי, או של טינוף) ככולו (מקצת יום אחרון של גמר חדש חמישי לעבורה - ככולה, ויולדת בו ביום) קמיפלגי: לגמריה לא אמרינן מקצת היום ככולו (הלכך אפילו אית לן דזעירי, ונתעברה במרחשון - יולדת ביום אחרון של אדר, דהוי שנתו), לסבריה אמרינן מקצת היום ככולו.

אמר רבי עקיבא אני לא באתי לידי מדה זו אלא כל שידוע כו': מאי איכא בין רבי עקיבא לרבי יהושע (דבבציר מהכי מי ילדה)? אמר רבי חנינא מסורא: קלב פוטר (אם חולבת אפילו בתוך שנתה, או שנולדה בבית ישראל ולא דאינוה יולדת עד לאחר שנתה, והרי היא חולבת) איכא בינייהו: רבי עקיבא סבר חלב פוטר: הלך אחר רוב בהמות, ורוב בהמות אין חולבות אלא אם כן יולדות; ורבי יהושע סבר: הא איכא מיעוטא דחולבות אף על פי שאין יולדות (טינוף פוטר, ולא חלב). ומי חייש רבי יהושע למיעוט? והתנן [יבמות פ"ט מ"א]: ' (אשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ומת בעלה בלא בנים ואח אין לו) היתה לה חמות (במקומה שיצאת משם) -

אינה חוששת (שמא נולד בן לחמיה והוא זקוקה לייבם); **יצאה מליאה** (שהיתה חמותה מעוברת כשיצתה זו משם) – **חוששת**; **רבי יהושע אומר**: **אינה חוששת** ואמרינן: מאי טעמא דרבי יהושע? – קסבר רוב מעוברות יולדות, ומיעוט מפילות, וכל היולדות – מחצה זכרים ומחצה נקבות (שאינה זוקקת לייבום); סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות – והוה להו זכרים מיעוטא, ולמיעוטא לא חיישינן?!
אלא איפוך (תרצתא דרבי יהושע סבר טינוף פוטר, והוא הדין לחלב, ואתא רבי עקיבא למימר: כל שידוע שביכרה ואפילו על ידי טינוף – אין כאן לכהן כו'; ספק – ואפילו חולבת), והתניא (בניחותא): **'חלב פוטר – דברי רבי יהושע; רבי עקיבא אומר: חלב אינו פוטר'**.

[עיי' שטמ"ק אות ו]

תנו רבנן: גדייה שילדה שלש בנות ('גדייה' נקט משום דדרכה לילד וולדות הרבה בעיבור אחד) **וכל בנותיה ילדו שלש שלש – כולן נכנסות לדיר להתעשר**.
אמר רבי שמעון: אני ראיתי שעשרה בתוך שנתה (כלומר: בתוך אותה שנה שילדה השלש בנות – חזרו הבנות וילדו, עד שנכנסו כולן לדיר להתעשר באותה שנה, הן ובנותיהם)'.
(ולקמן בעי מאי נפקא מיניה לתנא קמא).
למה לי למיתני 'שלש שלש'? תוליד חד מינייהו תלת, ואינך תרתי תרתי?
אידי דאיכא חדא דלא סגיא בלא שלש – תנא כולהו דילדו שלש שלש.
ולמה לי למיתני שלש כלל? לילדו כולהו תרתי, ותיהדר איהי ותוליד בהדיה?

(בכורות כא, א)

לימא קסבר מטנפת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה (כלומר: בתוך שנתה לטינופה, אבל האי 'בתוך שנתה' דלעיל – גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי יהושע – לא הוי אלא בתוך שנתה ללידה שהיא עצמה נולדה, כדפרישית בריש הלכתא)?
אם תימצי לומר **מטנפת** חוזרת ויולדת בתוך שנתה, **יולדת** ודאי אינה חוזרת ויולדת בתוך שנתה.

אמר רבי שמעון אני ראיתי גדייה כו' :
מאי איכא בין תנא קמא לרבי שמעון?
איכא בינייהו דזעירי, דאמר זעירי: 'אין טינוף פחות משלשים יום': תנא קמא אית ליה דזעירי (וקמירי כגון שטינפו הבנות ביום אחרון של ששה חדשים ללידתן ולא ביום תחלת חדש שביעי, דהשתא כי יהבת שלשים דטינוף וחמשה חדשים דעיבור – נמצא דילדו ביום אחרון של שנתו, ונכנסות הן ובנותן לדיר להתעשר דבשנה אחת נולדו), **ורבי שמעון לית ליה דזעירי** (ולהכי קאמר ש'עשרה בתוך שנתה', כלומר: עדיין היה יום או יומים או עשרה ימים בתוך שנה שנוולדו שלא עיכבו לילד עד יום אחרון של שנתו אף על פי שטינפו לסוף ששה).

(פירוש אחר:

אני ראיתי גדייה שעשרה בתוך שנתה כלומר: בתוך אותה שנה שהיא עצמה נולדה; כיצד: דלאחר שהיה לה חדש – נתעברה וילדה לסוף חמשה חדשים שלשה הבנות, וחזרו הבנות ונתעברו לסוף חמש וילדו לסוף חמשה חדשים – הרי שנה; **לימא קסבר מטנפת** וכו' **בתוך שנתה** כלומר: בתוך השנה שהיא עצמה נולדה, דמה שילדה לסוף ששה הרי כטינוף, ולהכי אינה יולדת עוד עד חדש או עד חדשים בשנה שניה, ותנא קמא מיירי כגון שעשרה בתוך שנתה שנוולדה, כרבי שמעון; ולקמן מפרש במאי פליגי; והאי **בתוך שנתה** מפרשים כההוא דלעיל גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי יהושע, דאמרינן בריש הלכתא **במטנפת** וכו' **קמיפלגי**.

תנא קמא אית ליה דזעירי. אין לך טינוף גדול מלידה, ולהכי לא מציא היא למיהדר וליילודי בתוך שנתה עד לאחר יום או יומים, ורבי שמעון – דלא נחית להכי – סבר דמשכחת לה דהדרא וילדה בתוך שנתה, דלית ליה הא דזעירי; והשתא מצינן למימר דתנא קמא סבר דאפילו **יולדת חוזרת ויולדת בתוך שנתה**, דהאי 'בתוך' מפרשים לעיל בריש פירקין דלאו תוך ממש – הוא דוקא, אלא בסוף יום או יומים; לשון זה אינו עיקר, דאיכא פירכא למאן דדייק ביה: דבנות – היכי משכחת להו דילדו בתוך שנתו? כגון שעיברו ביום שלשים ללידתן וילדו לאחר חמשה חדשים ביום אחרון? אי הכי – נמי משכחת לה דתיהדר ותלד בתוך שנתה

לישנא אחרינא::

גדייה שלש בנות. בכרס אחד, **וכל בנותיה ילדו שלש שלש** להכי נקט 'שלש' – לשון נקבה, דאי הוו זכרים – לא הוו מתעשרי, דאיכא שלש בכורות ותו לא פיישי עשר!

כולן נכנסים לדיר להתעשר יחד. דכולן יכולין להיות נולדין מאלול לאלול השלש בנות ותשע בנותיהן; דאי לא הוו נולדים בשנה אחת – לא הוו מיעשרי אהדדי, דבאחד באלול = ראש השנה למעשר, ואין מצטרפין אותן

שנולדו לאחר אלול, כדמפרש בפרק 'מעשר בהמה' (לקמן דף נ:); והנך שלש בנות יכולין להיות נולדין בשנה אחת, כגון שנולדו הבנות באחד באלול, ונתעברו לסוף ששה חדשים, וילדו קודם אלול, ולמה לי למיתנא 'שלש בנות' דילדו כולהו השלש בנות כו':

לימא קסבר מטנפת אינה חזרת ויולדת בתוך שנתה. משעת טינוף עד סוף שנה, והאי נמי אינה יכולה לילד הואיל וילדה שלש בנות בתחלת השנה ולהכי נקט 'מטנפת' דסלקא דעתא דמטנפת נמי שוהא לילד כיוולדת, ובעי למיפשט נמי מינה סתמא אי כתנא קמא אי כרבי יהושע, דפליג לעיל במטנפת!

ומשני: **אפילו אם תימצי לומר מטנפת חזרת ויולדת** כשילדה ודאי אינה חוזרת - דברי הכל היא;

איכא בינייהו דזעירי. וכגון שטינפו הבנות לסוף ששה ללידתן בתחלת חדש שביעי: תנא קמא - דלא נקט לישנא דתוך - אית ליה דזעירי: דתו לא מקבלי זכר עד ראש חדש שמיני, וימי עיבורן חמשה חדשים שלימין, אישתכח דלא ילדו עד יום אחד בשנה שניה, ומשכחת לה אפילו הכי נכנסות יחד לדיר אימהות ובנות חוץ מן הזקניה: כגון שהיתה שנה מעוברת, דיום אחד בשנה שנייה שלהן עדיין ראש חדש אב! ורבי שמעון - דנקט תוך שנתן - ביום אחרון של שנה נולדו

מחוסרי זמן הן עד שבעת ימים, ורבי שמעון סבר מחוסר זמן הן עד דמתעשרי.)

THE ARGUMENT BETWEEN REBBI SHIMON AND THE TANA KAMA
ACCORDING TO RASHI AND TOSFOS

	(A) RASHI'S FIRST EXPLANATION	(B) RASHI'S SECOND EXPLANATION	(C) RASHI'S THIRD EXPLANATION	(D) TOSFOS	
1) "WITHIN A YEAR" -- OF WHAT?	Tinuf	Her own birth	Tinuf	Her own birth	
2) "THEY ARGUE ABOUT ZE'IRI'S LAW" -- WHICH ANIMAL HAD "TINUF"?	Daughters	Mother	Daughters	Mother (1) Daughters (2)	
3) WHEN DID THE "TINUF" OCCUR?	At the end of 6 months after birth	At the start of the 7th month	At the start of the 7th month (3)	At birth of mother (1) At birth of daughters (2)	
4) WHAT DO WE INFER FROM R. SHIMON'S WORDS?	"b'Soch Shenasah" implies long before the end of the year	He does not specify that each daughter bore 3 more children	"b'Soch Shenasah" implies within 12 months (and not during the leap month)	"she'Israh Toch Shenasah" implies that the mother was also part of the Ma'aser count	

FOOTNOTES:

- (1) Tosfos' first explanation.
 (2) Tosfos' second explanation.
 (3) The only difference between Rashi's first and third explanations is *one day*.

The *D*AFYOMI *A*DVANCEMENT *F*ORUM, brought to you by Kollel Iyun Hadaf

ואיבעית אימא דכולי עלמא אית להו דזעירי, והכא - ביולדת
 למקוטעין קא מיפלגי: לתנא קמא אינה יולדת למקוטעין, לרבי
 שמעון יולדת.

ואיבעית אימא דכולי עלמא אינה יולדת למקוטעין, והכא - במקצת היום ככולו קמיפלגי: לתנא קמא לא אמרינן מקצת היום ככולו, לרבי שמעון אמרינן מקצת היום ככולו; ואיבעית אימא דכולי עלמא אמרינן מקצת היום ככולו, והכא במחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר קמיפלגי,

(בכורות כא, ב)

והתניא (בניחותא): 'רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר, והרי הן כבכור (כלומר: ובדבר זה יש לו דין בכור): מה בכור קדוש לפני זמנו (שהרי קדושתו מרחם) וקרב לאחר זמנו - אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו (דמחוסר זמן נכנס לדיר) וקרב לאחר זמנו'.

ואדיליף מבכור, ניליף מקדשים (משלמים, שאין יכול להקדישן מחוסר זמן: שאין קדושה חלה עליהן, כדאמרינן בתורת כהנים 'ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' [ויקרא כב, כז]: אין לי אלא לאשה, מנין אף להקדיש? תלמוד לומר לומר לקרבן)?

מסתברא מבכור הוה ליה למילף, שכן 1. גואל, 2. מום, 3. תמורה, (בכור ומעשר אין נפדין: דבבכור [בהמה טהורה] נאמר (במדבר יח, יז) לא תפדה ובמעשר [ויקרא כז, כז] לא יגאל, אבל קדשים נפדין במומן; בכור ומעשר קדושין במומן קדושה גמורה, מה שאין כן בקדשים, כדאמרינן בפירקין דלעיל (דף יד:) 'כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן כו' חוץ מבכור ומעשר'; ובכור ומעשר - אין תמורתן קריבה, דכתיב לא תפדה קדש הם את דמם תזרוק וגו' (במדבר יח, יז), ואמרינן: הן קריבין ואין תמורתן קריבה (במסכת תמורה בפרק 'אלו קדשים' (דף כא.)), אבל שאר קדשים - תמורתן קריבה, נכדאמרינן בפירקין דלעיל (דף יד:) 'זק קדשין - אלו התמורות' (4. אכילה) (בכור ומעשר נאכלין במומן, זה לישראל וזה לכהן, אבל קדשים שנפל בהן מום נפדין)!

תוספות ד"ה אכילה: פירש בקונס' שנאכלין במומן בלא פדיון; וקצת קשה: הא מכלל 'גואל' הוא! ונראה לפרש דמשונה אכילתה משאר פסולי המוקדשין: דאין נשחטין באיטליז ונמכרים באיטליז ונשקלים בליטרא, ומדאורייתא הוא, כדמשמע בפרק קמא דתמורה (דף ת. ו) ובסוף 'חלק' (סנהדרין דף קיב:) גבי עיר הנדחת, דמעט בכור ומעשר מדכתיב בהמתה [דברים יג, טז]: 'מי שנאכל בתורת בהמתה, יצאו בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתה', דתנן (בכורות פ"ה מ"א) 'כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז חוץ מן הבכור ומעשר'.

אדרבה, מקדשים הוה ליה למילף, שכן 1. זכר 2. קדוש 3. במתנות 4. פשוט (גירסת רש"י: פשוט זכר קדוש במתנות: מעשר וקדשים נוהגין בפשוט, ואינם צריכין להיות זכרים, וצריכים להקדישם בידיהם, ואינם ממתנות כהונה, דמעשר ושלמים נאכלין לבעלים, כדמפרש בפרק 'מעשר בהמה' (לקמן דף נז.) דמעשר בהמה הוי שלמים, אבל בכור - לאו פשוט הוא ואינו נוהג אלא בזכרים ואין צריך להקדישו דמרחם קדוש, וממתנות כהונה הוא) ! ?

אלא רבי שמעון העברה (במעשר) כל אשר יעבור תחת השבט (ויקרא כז, לב) העברה (בבכור) והעברת כל פטר רחם הזכרים (שמות יג, יב) גמיר.

היכי דמי טינוף?

אמר רב: כדאמרי רעותא דצלתא [רועי הצאן ממקום 'צלתא']: אצר חיותא (נעצר רחמה ונימוק העובר); ושמואל אמר: 'בעבועי דדמא (פולטת אבעבועות של דם); וצריך להראותו לחכם (לידע אם עובר היה, ותיפטר מן הבכורה)'. חכם מנא ידע? אמר רב פפא: רועה חכם.

אמר רב חסדא: הרי אמרו: יצירת הוולד באשה - ארבעים יום (דהמפלת לאור ארבעים - צריכה לישב ימי טומאה וטהרה, ובציר מהכא - מיא בעלמא הוא); בעי רב חסדא: בבהמה בכמה (כמה שהתה משקבלה זכר עד הטינוף, דנימא 'ולד' הוא, ומיפטר מן הבכורה)?

אמר ליה רב פפא לאביי: לאו היינו דזעירי, דאמר זעירי 'אין טינוף פחות משלשים יום' (דסלקא דעתא דהכי אמר: דשלשים יום שווה הולד להבראות וביום שלשים ואחד נימוק ויוצא, והכי קאמר זעירי: אין טינוף מעכב בלידה אחרינא: שאינה מתעברת ולד אחר פחות משלשים יום)? ההוא - לקבל (משהתחילה לטנף אינה מקבלת זכר עד שלשים יום, אבל בימי יצירת הולד לא איירי).

איתמר: מצינו לוקח מעובד כוכבים (מה דינו כדתי מתניתין); לוקח מישראל מאי?

אמר רב: בכור ודאי; דאם איתא דכירה - אישתכוחי הוה מישתבח ליה (המוכר אומר: "קחנה, שכבר ביכרה, ואין צריך עוד ליתן ולדה לכהן")!

ושמואל אמר: בכור ספק: (והאי דלא אשבחה מוכר בהכי - ד) סבר לשחיטה קא בעי ליה.
 ורבי יוחנן: אמר חולין ודאין; מאי טעמא? - אם איתא דלא בכרה, כיון דאיכא איסורא - אודועי הוה מודע ליה.
 תניא כוותיה דרבי יוחנן, דאמר חולין: (בארבעה פרקים בשנה מוכר שמכר פרה לשחוט, ובו ביום מכר בנה לאתר לשחוט - צריך להודיעו "אמה מכרתי היום לשחוט";) **אם לא הודיעו - הולך ושוחט** (לבן) **ואינו נמנע** (ואינו צריך לחזור ולשאל אם היום נשחטה האם).
 לימא תיהוי תיובתא דרב ושמואל?
 התם במוכר תליא מילתא (שצריך להודיעו, כדאמרינן בשחיטת חולין (דף ג:)': [אותו ואת בנו לא תשחטו] **ביום אחד - יום המיוחד טעון כדור'** דהיינו יום המיוחד: ארבעה פרקים בשנה מיוחדין לכך שיטעון מוכר להכריז "אמה מכרתי לשחוט"), **הכא בלוקח תליא מילתא** (דכתיב [דברים טו, יט: כל הבכור אשר יולד] בבקר ובצאן: דמי שהבהמה שלו - עליו להפריש בכורותיו).

משנה:
 רבי אליעזר בן יעקב אומר: בהמה גסה ששפעה חרות דם - הרי זו (החורה) תקבר (דאסורה בהנאה דשמא ולד זכר היה שנימוק, וקדוש בבכורה ביציאתו), ופטורה מן הבכורה.

גמרא:
 תני רבי חייא: אינה מטמאה (כנבילה), לא במגע ולא במשא.
 ומאחר דאינה מטמאה לא במגע ולא במשא (השתא סלקא דעתא משום דלא חיישינן שמא ולד נימוק) - (ולהכי פריך) אמאי 'תקבר'?

(בכורות כב, א)
 (ומשני): כדי לפרסמה (לאס) שנפטרה מן הבכורה (דמדקברין לחורה - מחזקין ליה כולד).
 (וקפריך: כיון דפטר ליה מבכורה) למימרא דולד מעליא הוא, ואמאי אין מטמא לא במגע ולא במשא?
 אמר רבי יוחנן: (להכי אינה מטמאה): משום ביטול ברוב (שבטל הבשר ברוב דם וגנונים* שיוצאין עמו) נגעו בה. (הא דאמרן דלא מטמא במגע - משום ביטול ברוב.)
 * [לשון המשנה פרק ח' י"ש בכור' מ"א, דף מז, ב; נדה פ"ג מ"ג; כריתות פ"א מ"ה]
 ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן: רבי אליעזר בן יעקב ורבי שמעון אמרו דבר אחד.
 רבי אליעזר בן יעקב - הא דאמרן; רבי שמעון מאי היא?
 דתנן [נדה פ"ג מ"ד]: **'השליא בכית'** (שהפילה האשה שליא ואין ולד ניכר בה) - **הבית טמא** (כדקתני טעמא: דאין שליא בלא ולד, אלא שנימוק, ואף על פי כן מטמא); **לא שהשליא ולד, אלא שאין שליא בלא ולד; רבי שמעון אומר: ולד נימוק עד שלא יצא'.** (ומוקמינן התם דטעמא דרבי שמעון דאמר הבית טהור - משום ביטול ברוב נגעו בה נבמסכת נדה בפרק 'המפלת' (דף כז.)).

תנן התם [אהלות פ"ז מ"ו]: **'אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה'** (אשה שמת עוברה במעיה, וישבה על המשבר, ונפתח קבר הרחם בבית זה, ולא יצא הולד, והוציאה לבית אחר - טמא הבית הראשון כאילו נולד שם, דטומאה בוקעת ויוצאה; וההיא 'פתיחת הקבר' אינו לנפלים אלא לנפל שהעגיל ראשו כבר, כלומר: שעב ראשו); מאי **'כפיקה'**?
 אמר רב הונא: **כפיקה של צמר** (למושי"ל [פקעת של חוטי צמר])
 אמר ליה חייא בר רב לרב הונא: רבי, פריש: של שתי או של ערב (דצריך פיקה של שתי, שקטנה? או פיקה של ערב, שגדולה)?
 אמר ליה: תניא (דפליגי בה) [תוספתא אהלות פ"ח מ"ו]: **'[אין לנפלים פתיחת הקבר עד שעגלו ראש כ]פיקה של שתי - דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: של ערב; רבי אליעזר כדבי צדוק אומר: משיראו טפיפיות'** (ביתוספתא: קפופיט') (רבי אליעזר בר צדוק פליג אתנא קמא, ואמר: אף על גב שלא העגילו ראש כפיקה - יש פתיחת הקבר משפחת רחמה כל כך שיראו בתוך רחמה טפיפיות).
 מאי **'טפיפיות'**?

אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי אליעזר ברבי צדוק: כך היו מפרשין בירושלים: כפרידה שכורעת להטיל מימיה (וכורעת יותר מבהמה וחייה) ונראית פיקה מתוך פיקה (ומתוך כריעה נפתח רחמה מאד ונראין קמטים ברחם; והיינו 'טפיפיות': תרי זימני 'פי' 'פי' היינו פיקה).

אמר רב הונא: שמעתי שתי פיקות, אחת של שתי ואחת של ערב, ואין לי (איני יודע) לפרש.

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: 'שלש פיקות שמעתי: אחת של שתי, ואחת של ערב, ואחת פיקה גדולה של סקאין' - ואין לי לפרש.

כי אתא רבין - פירשה משמיה דרבי יוחנן: של אשה (להיות לה דין פתיחת הקבר) - כשל שתי, של בהמה (שלא תהא כטומאה בלועה לטומאת מגע משום נבילה של נפל, אם הושיט הרועה יד ונגע בו להוציאו מן הרחם) - כשל ערב (משהעגיל ראש כפיקה של ערב ואי לאו - 'טומאה בלועה' היא ולא מטמא, כדתנן: 'בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע ... טהור' [בפרק בהמה המקשה (חולין פ"ד מ"ג דף ע"ב)]); פיקה גדולה של סקאין - כדתניא [תופסת כלים מציעא פ"ז מ"ד]: 'גוש (גוש עפר) הבא מבית הפרס מארץ העמים שיעורו (לטמא באהל ולשרוף עליו תרומה וקדשים) כפיקה גדולה של סקאין, שהוא כחותם המרצופין (מרצופין = שקין גדולים של גמי, וכשנועלין אותן - חותמין אותן), וישנו בצד העליון של מגופת החכית הלחמית (שעושין בבית לחם)' (כלומר: שישנו לאותו חותם בצד העליון של כיסוי שעושין לחביות של חרס, רחב מלמטה לכסות החבית, והולך ומתקצר למעלה כדי שיאחז בידיים; ואותו צד שהולך וכלה קרי 'צד העליון').

אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה: 'הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים (שמא נטמא מחמת מגע עם הארץ) וטהור ממה נפשך (דודאי מים מעורבים בו): אי מיא רובא נינהו (ובטיל הציר ברוב, ומקבל טומאה מחמת המים), כיון דעביד להו השקה טהרי להו (מיא סלקא להו טבילה בהשקה: שנותן הכלי במקוה עד שעוברים מי המקוה על פיו ונושקין עם המים שבתוך הכלי; ואף על גב דאוכל ומשקה לית להו טהרה במקוה, מיא סלקא להו השקה, דהוי כמי שזרען וחוזר ונוטל, דזריעה מטהרה מטומאה, דתנן (תרומות פ"ט מ"ז) 'שתילי תרומה שנשמאו ושתלן - טהורין'; בתשובת רבינו גרשון מצאתי כך), ואי רובא ציר נינהו - ציר לא בר קבולי טומאה הוא (דזריעה בעלמא הוא, שיוצאה מן הדגים כשמולחין אותן); מאי איכא? משום הנך מיעוטא דמיא (דמקבלי טומאה, והשקה לא מהניא להו הואיל ורובא ציר, ובאוכל לא סלקא השקה)? הנך בטלו להו ברובא (ולא הוי הציר טמא)!? אמר רבי ירמיה: לא שנו (דבטלו ברוב ומותר הציר) אלא לטכול בהן פיתו, אבל לקדירה - לא (שהמים שבתוך הציר מוצאין מים שבקדירה, ומצטרפין יחד, ורבין על הציר, ומטמאין אותו): מצא מין את מינו וניעור (וניעור מתורת ביטול וחוזר לטומאה).

יתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא (דרבי ירמיה); אמר ליה אביי: וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה?
אמר ליה: ואת לא תסברא? והתנן [תרומה פ"ה מ"ב]: סאה תרומה טמאה שנפלה

(בכורות כב, ב)
למאה חולין טהורין (שלא הוכשרו, ולא טימאתן בנפילתה): רבי אליעזר אומר: תירום (ירום משם סאה) ותרקב [במשניות: ותשוף] (כדין תרומה טמאה), שאני אומר: היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה (ותרומה טמאה אסורה באכילה); וחכמים אומרים: תעלה (תיבטל), ותיאכל (עם חוליה) ניקודים (ביובש, כמו יבש היה נקודים [יהושע ט"ה]; דעכשיו, אף על גב שיש בה טמאה וטהורה - אין מטמאה את הטהורה בלא הכשר, וטמאה בטילה בטהורה, ותיאכל ניקודים) או קליות (נמי: דלא מיתכשרי ולא מקבלי טומאה), או תילוש במי פירות (כמו מי תפוחים ותותים, דמי פירות אין מכשירין), או תתחלק לעיסות ובלבד שלא יהא במקום אחד כביצה' [נמשום גזירה יתן דמים לכהנים או ירים ממנה סאה ותאכל לכהנים], ותני עלה: 'אותן חולין

(בכורות כג, א)
לרבי אליעזר - מה תהא עליהן (דלרבנן - הא אמרינן בכולהו בין חולין בין תרומה יאכל נקודים או קליות; אלא לרבי אליעזר דאמר 'שאני אומר' - מי חשבינן להו כטהורין לגמרי)? - יאכלו נקודין או קליות, או ילושו במי פירות, או תתחלק לעיסות ובלבד שלא יהא כביצה במקום אחד', ואמר עולא (דקאמר 'יאכלנו נקודים או ילושו'): מה טעם (מה טעם לא חשבינן להו חולין גמורין, לרבנן - כיון דבטלה, [ו] לרבי אליעזר - הואיל ואית ליה 'שאני אומר')? - גזירה (דאי חשבינן להו טהורין לגמרי, איכא למיחש) שמא יביא קב חולין טמאים ממקום אחר וקב ועוד ממין זה, סבר 'איבטלינהו ברובא' (כי הוה ליה קב שאר חולין טמאין - מייתי לה ומערב לה בקב ועוד ממין זה וקסבר איבטלה לקב קמא ברובא דהאי קב ועוד), וכיון דאיכא האי משהו (וכיון דאיכא בהאי קב ועוד משהו אחד ממאה טמא מן התרומה טמאה שנפלו שם, ובטלינן עכשיו) - מצא מין את

מינו וניעור (מוצא טמא ראשון את טמא שני, וניעור מתורת טהורה, ומצטרף עם זה, והווי להו פלגא ופלגא ולא מיבטל! אלמא טומאה שבטלה - חזרה וניעורה מתורת טהרה) ! ?
אמרו ליה: אם טומאה עוררת טומאה, טהרה עוררת טומאה (בתמיה, כלומר: מים שבקדרה שטהורים, היאך יעוררו מים שבציר לטמא) ?
איתיביה (לרבי ירמיה): [פרה פ"ט מ"ז] **'אפר כשר** (של פרה אדומה) **שנתערב באפר מקלה** (אפר דעלמא) - **הולכין אחר הרוב לטמא** (את הנוגע בה כדכתיב והנוגע במי הנדה יטמא (במדבר יט, כא)) **' ואי רובא אפר מקלה הוא לא מטמא, ואי אמרת 'טומאה** (המתבטלת ברוב לא בטלה לגמרי, אלא) **כמאן דאיתיה דמי** (דאי משכחת טומאה אחריתי מצטרפת בהדה) **' , נהי** (דהאי אפר) **דבמגע לא מטמא** (דכיון דרובו טהור - אמרינן באפר מקלה נגע, שהוא הרוב) - **לטמא במשא** (אבל במשא מיהא ליטמא, דהא מכל מקום הטומאה נשא והסיט, וקיימא לן דמי חטאת ואפר חטאת מטמאין במשא [בפרק קמא דיומא (דף י"ד)]) ! ?
הא איתמר עלה: אמר רבי יוסי ברבי חנינא: טהור מלטמא במגע, אבל מטמא במשא.

והאמר רב חסדא: נבילה בטילה בשחוטה (חתיכת נבילה שנתערבה בשתי חתיכות שחוטות - בטלה נבלה ברוב מלטמא, דמין בשאינו מינו בטל, והאי - מין בשאינו מינו) **: שאי אפשר לנבילה שתיעשה שחוטה** (גירסת רש"י והשטמ"ק: דאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה; ומאן דגריס 'שאי אפשר לנבילה שתיעשה שחוטה' - שבשטא היא, דהא אפשר לנבילה שתהא לה תורת שחוטה שלא תטמא כלום, כגון: כי מטרחא לה - פרחא טומאה מינה, כדאמרינן לקמן 'הראויה לגר קרויה נבילה', והכי מפרש במנחות בפרק 'הקומץ רבה') ; **(ואי אמרת טומאה שבטלה כמאן דאיתא דמיא: דאי משכחת טומאה אחריתי חזרה וניעורה, הכי נמי): נהי דבמגע לא מטמא** (דלא אזלינן אחר חתיכת נבילה בשתיים דשחוטה), **לטמא במשא?**

אמר ליה: אתון - בדורב חסדא מתניתו לה? אנן - בדורבי חייא מתנינן לה: תני רבי חייא: 'נבילה ושחוטה בטילות זו בזו', ואיתמר עלה: אמר רבי יוסי ברבי חנינא: טהור מלטמא במגע, אבל מטמא במשא.

והא דתנן: [לעיל כא, ב] 'רבי אליעזר בן יעקב אומר: בהמה גסה ששפעה חרות דם - הרי זו תקבר ונפטרה מן הבכורה', ותני רבי חייא: אינה מטמאה לא במגע ולא במשא (ואוקימנא לעיל 'משום ביטול ברוב נגעו בה') - **(ואי טומאה המתבטלת ברוב כמאן דאיתא דמי תטמא במשא) אמאי? דנהי במגע לא מטמא, תטמא במשא?**
אי שתיק.

דלמא שאני הכא, דהויא לה טומאה סרוחה?
הניחא לבר פדא, דאמר: 'טומאה חמורה - עד לגר (עד שהיא ראויה לאכילת גר תושב אבל אם סרוח ואינה ראויה לגר תו לא מטמאה במשא) **וטומאה קלה** (אבל טומאה קלה של מגע) - **(מטמא) עד לכלב** (עד שתפסל מאכילת כלב) **' , (שפיר): הא לא חזיא לגר** (דזו אינה ראויה לגר - להכי לא מטמאה במשא ובמגע נמי לא, דאמרינן: בדס הלידה נגע, שהוא הרוב); **אלא לרבי יוחנן, דאמר**

(בכורות כג, ב)

'אחת זו ואחת זו עד לכלב' הא חזיא לכלב (ותטמא במשא) ! ? קשיא (לרבי ירמיה).

[בתוספות עמוד א ד"ה נבילה, בסוף הדבור, ו"ל דלענין אכילה כל משהו ומשהו כשנכנס בבית הבליעה קמא קמא בטל ברוב היתר, ודמי למגע כשנגע וחזר ונגע דטהור ואף על גב דמסתבר דטומאת משא גופיה ליתא אלא מדרבנן, דהא נתבטל ברוב - מ"מ נהי דגזור רבנן לענין משא לא גזור לענין איסור, דלא דמי מטעמא דפרישית. ושמעתי בשם הרא"ש שחולק בשני ענינים, אד לקולא וחד לחומרא: באכילה אפילו הכל בבת אחת מותר אולי משום דבביטול ברוב נתבטל השם של האיסור, אבל לגבי משא אין ביטול כלל, שהרי בתוך התערובת ודאי נמצאת כל הטומאה. לפי זה נראה שהאיסור הולך והטומאה נשארת.]

גופא: בר פדא אמר: טומאה חמורה עד לגר, וטומאה קלה עד לכלב; ורבי יוחנן אמר: אחת זו ואחת זו עד לכלב.

מאי טעמיה דבר פדא?

דכתיב (דברים יד, כא) לא תאכלו כל נבלה לגר [אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמן]: **הראויה לגר קרויה 'נבילה' ושאינה ראויה לגר אינה קרויה 'נבילה'; ואידך?**

למעוטי היכא דהסריחה מעיקרא (כגון שנשתברו אבריה מחיים והתליעה; ההיא - אף על גב דחזיא לכלב - לא מטמאה במשא, דהא מעולם לא ירדה לטומאת משא; אבל אי מעיקרא חזיא לגר ונחטא

לה טומאת משא - תו לא סליק מינה עד שתיפסל מכלב). (ואי קשיא: לעיל נמי אמאי מוקמינן לה בקשיא? הא הוה ליה לתרוצי 'להכי לא מטמא הך חרות דם במשא: דמעיקרא סרוחה היא, ואפילו רבי יוחנן מודה בה!?! תריץ: לאו סרוחה מעיקרא היא, דהא חזיא לגר אגב אימיה כל זמן שהיתה בבטן, והכי מוקי לקמן.) ואידך?

הסריחה מעיקרא לא צריכא קרא; למעוטי עפרא בעלמא הוא.

תנן: 'רבי אליעזר בן יעקב אומר: בהמה גסה ששפעה חרות דם הרי זו תקבר ונפטרת מן הבכורה', ותני רבי חייא: אינה מטמאה לא במגע ולא במשא, ואמר רבי יוחנן: משום ביטול ברוב נגעו בה; מאי איריא משום ביטול ברוב? תיפוק לי דלא איתחזי כלל? הא נמי איתחזי מעיקרא אגב אימיה.

תנן התם [מכשירין פ"ו מ"ג]: 'רבי אליעזר בן יעקב אומר: ציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא' (כגון שהשיקו במים: שנפל לתוכו מים כל שהוא) - טמא' (כדמפרש: נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בצידם, וכי נפיל ביה כל שהוא - מצא מין את מינו, ורבו מים על הציר, וטמאים; ולמאן דלית ליה טומאה שבטלה חזרה וניעורה מוקי ליה שנפלו בו לאחר השקת מי עם הארץ כל שהוא).

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: זאת אומרת: נחשדו עמי הארץ לערב מחצה בציר.

ולמה לי מחצה? אפילו בציר ממחצה נמי, והני משהו הוה ליה פלגא, ופלגא לא בטיל!

אימא 'עד מחצה' (קרוב למחצה).

איבעית אימא: טומאת עם הארץ דרבנן, טומאת משקין דרבנן [בפרק קמא דפסחים (דף טז.)]; ברובא גזרו רבנן, בפלגא ופלגא לא גזרו בה רבנן.

משנה:

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הלוקח בהמה מניקה מן העובר כוכבים - אין חוששין שמא בנה של אחרת היה (שיהא הבא אחריו בכור ספק, דנימא: 'הך בהמה לא ילדה מעולם, אלא שאהבה זו את בן חברתה; ואי משום דיש לה חלב - הא איכא מיעוטא דחולבות אף על גב שאינן יולדות; הא - ודאי לא אמרינן, אלא ודאי בנה הוא, ופטורה מן הבכורה); נכנס לתוך עדרו וראה את המבכירות (בחורות שלא ילדו עד עכשיו) מניקות ושאין מבכירות מניקות - אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו (דליחוש לכולהו בספק בכורות, אלא ודאי אותם הכרוכים אצל המבכירות הוה בכורות וודאין, ואותן הכרוכים אחר שאינן מבכירות - בוודאי הוה פשוטין וודאין).

גמרא:

אמר רב [נחמן ~~משמיה דרב~~ שטמ"ק]: הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא.

אמר רב ששת: אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא; אהייא?: אילימא ארישא - מפליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא! אלא אדרבי אליעזר בן יעקב? משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ('קב' = מעט: שלא הזכר אלא במקומות מועטין, ומה שאמר 'נקי' - הוא שהלכה כמותו) ' (ולא איצטריך לרב לאשמועינן)! אלא אדרבן שמעון בן גמליאל - מפלג פליג בברייתא! אלא אדרבי יוסי בן המשולם? הא אמר רב חדא זימנא, דאמר רב: הלכתא כרבי יוסי בן המשולם?! אלא אשער בעל מום? מיפלג פליגי עקביא בן מהללאל ורבנן?! (הלכתא נינהו במתניתין, ומפרש לקמן.) לעולם אדרבן שמעון בן גמליאל, והא קא משמע לן: דברייתא לא 'פלוגתא' היא (לא חשיבא 'פלוגתא', וכיון דבמתניתין לא פליגי עליה - הלכתא כוותיה). וכיון דאמר רב 'הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא',

(בכורות כד, א)

'הלכה כרבי יוסי בן המשולם' למה לי (הא מהך שמעת מינה דהלכתא כוותיה, דהא לא פליגי רבנן עליה)?

אי אמר הלכתא בכוליה פירקין, ולא אמר 'הלכתא כרבי יוסי בן המשולם', הוה אמינא ('הלכה בכוליה פירקין') - אדרבי יוסי בן המשולם קאי, ומאי 'בכוליה פירקין' (דמשמע טובא) - (משום) דרבי יוסי תרתי

אמר (במתניתין: עושה מקום לקופיץ, וכן תולש את השער לראות את מקום המום) ופלוגתא דברייתא פלוגתא היא (אבל אדרבן שמעון לא אמר רב, דהו אמר 'בר מפלוגתא', ואדרבן שמעון איכא פלוגתא בברייתא, ופלוגתא היא) - (להכי) אשמעינן 'הלכה כרבי יוסי' (בהדיא): לאשמועינן (לגלוי ולמימרא) דאדרבן שמעון בן גמליאל קאי (האי 'הלכתא בכוליה פירקין'), ופלוגתא דברייתא לאו פלוגתא היא. מאי 'ברייתא'?

דתניא: 'הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים, הבא אחריו בכור מספק, מפני שמרחמת (אוהבת בן חבירתה) - אף על פי שאינה יולדת; רבן שמעון בן גמליאל אומר: דבר בחזקתו; וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות יולדות, למחר השכים ומצא זכרים (שנולדים עכשיו) תלויות (וכרוכין ויונקין) בשאין מבכירות (הזקנות שנפטרו כבר מן הבכורה) ונקבות (הנולדות עכשיו מצא) תלויות במבכירות (דהשתא אין כאן לכהן כלום: דבזכרים אין שום בכור - שהרי בני הזקנות הן, ונקבות התלויות במבכירות - אין דין בכורות נוהגת בהן) - אינו חושש (אין חוששין להחמיר ולספקן בספק בכורות ולומר) שמא בנה של זו בא לו אצל זו (וזכרים בני המבכירות)'.
איבעיא להו: 'דבר בחזקתו' דקאמר רבן שמעון בן גמליאל: דאינה מרחמת (וולד בהמה אחרת) אלא אם כן יולדת (אם לא היה לה וולד מתחלה להאי ודאי דידה) - הא היכא דאוליד (ומיהו היכא דילדה) תישינן לרחומי (שמרחמת וולד בהמה אחרית, אי נמי?? אולי צ"ל 'כלומר:') לא הוי האי וולד דידה פטורה מן הבכורה, דהא הוה לה אחרנא? או דלמא דידה מרחמא, דלא דידה לא מרחמא ליה? למאי נפקא מינה (הא לענין בכורה ממה נפשך פטורה: דאי האי לאו דידה - הא הוה לה אחרנא)?

למלקא עלה (דהאי שכרוך אחריה) משום אותו ואת בנו: אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא - לקי, ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא - לא לקי (דדלמא לאו דידה הוא); מאי?

תא שמע: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר: הלוקח בהמה מן העובד כוכבים... אינו חושש שמא בנה של אחרת היה' (אלמא בודאי דילה מחזיקינן ליה, דלא מרחמא אלא דידה); מי קתני 'הוא' (אין חוששין שמא בנה של אחרת הוא)? 'היה' קתני! הכי קאמר: (ממה נפשך פטורה מן הבכורה, ד) אינו חושש שמא בנה של אחרת (שמא מרחמא בן חברתה) אלא אם כן היה לה ולד (אמר) מעיקרא (הלכך: לענין בכורה ודאי פטורה, אבל לענין אותו ואת בנו - ספיקא הואי).

תא שמע: 'נכנס בתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות - אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו' אמאי? ליחוש דלמא רחומי רחים (הואיל ולכולן הוי ולדות) (אלא ודאי אפילו ילדה - אינה מרחמת אלא שלה!) (ומשני): במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה.

תא שמע: 'דבר בחזקתו [וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות יולדות, למחר השכים ומצא זכרים תלויות בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות - אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו]; (כלומר: דקתני סיפא 'וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר 'הנכנס כו') - מאי? לאו רישא דומיא דסיפא: מה סיפא ודאי דידה (דכל חדא וחדא, התלוי בה דידה הויא, דהא אמרת 'במקום דידה לא שבקא דידה ומרחמא דלא דידה') - אף רישא (דקתני 'הזכר בחזקתו') ודאי דידה (בודאי דידה מחזקינן לה, ולענין אותו ואת בנו נמי לקי)!

מידי איריא? האי כדאיתא והאי כדאיתא (וסיפא ודאי רישא ספק). ומאי 'זכך' (הואיל ולא דמו)? (ומשני): אפטורה דבכורה (להא דמו: דכי היכי דסיפא פטורות ודאי, דהא ודאי נקבות תלויות במבכירות: דלא שבקא דידה דקאי קמה ומרחמא דלאו דידה - רישא נמי פטורות מן הבכורות ודאי: דאי נמי לא דידה הוא - יהא יולדת אחרנא, ואינה מרחמת אלא אם כן יולדת, ולעולם לענין אותו ואת בנו ספק).

אמר רבא בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ראה חזיר שכרוך אחר רחל (שדבוק אחריה ומניקתו) - פטורה מן הבכורה (והבא אחריו לא הוי בכור), ואסור באכילה (הושע י"ב) [זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לדרוש את ה'] עד 'בוא ויורה צדק לכם'.

'פטור מן הבכורה' ? כמאן ? - כרבן שמעון בן גמליאל (לא מרחמא, דלא דידה; והאי חזיר גופיה לא קדוש, דנדמה הוא) ;

'ואסור באכילה' - כרבנן (דחיישין לרחומי) ! ? (דאי כרבן שמעון בן גמליאל, הוה טמא היוצא מן הטהור, ומותר באכילה, כדאמרן בפירקין קמא (דף ה:))

ותו: אי כרבנן - מאי 'עד יבא ויורה צדק לכן' (עד שיבא אליהו ויורה אם מותר אם אסור) (כיון דכרבנן סבירא ליה, דחיישי לרחומי - מאי יבא ויורה) ? 'עד שיוודע לך דבר' (אם בנה הוא אם לא) 'מיבעי ליה' (גלוי מילתא הוא שיגיד לנו אם בנה הוא אם לא, ו'הוראה' לא שייך למימר אלא בדבר הלכה!) ! ? וכי תימא מספקא ליה אי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אי כרבנן (והכי קאמר: 'עד שיבא ויורה אי הלכה כרבי שמעון [בן גמליאל], ומותר באכילה, אי כרבנן ואסור באכילה, מספיקא שמא ריחמנו), אי מספקא ליה - אמאי פטורה מן הבכורה? ותו: מי מספקא ליה? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתו - הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה' !! ? לעולם פשיטא ליה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל (דפטורה מן הבכורה בודאי; אי נמי לאו דידה הוא, אי לאו דהוה לה ולד - לא הוה מרחמא ליה), מיהו מספקא ליה אי סבר רבן שמעון בן גמליאל יולדת מרחמת או אינה מרחמת (ומותר באכילה דודאי דידה הוא; והיינו עד יבא ויורה צדק ויעמידנו על טעמו של רבן שמעון בן גמליאל).

אי הכי - עד דאשמעינן חזיר, לישמענין טלה, ולמילקי עליה משום אותו ואת בנו (וליאמא 'דאה טלה כרוך ברחל - פטורה מן הבכורה' ממה נפשך: אי האי - לאו דידה, אחרינא הוה ליה, ומית, ורחמיתא האי - משום אותו ואתנו בנו לא לקי עד יבא ויורה לנו טעמו של רבן שמעון) ! ?

חזיר איצטריכא ליה: דאי אשמעינן טלה, הוה אמינא: אם תמצא לומר דסבר יולדת מרחמא (הוה אמינא אפילו אם תימצי לומר יולדת מרחמת - הני מילי) דמינה (אבל חזיר מותר באכילה, דלאו דמינה לא מרחמא, והא - ודאי בנה הואי), דלא מינה לא (והאי 'אסור באכילה' דלענין בכורה מיפטר משום דאי הוה דידה - שפיר, ואם לאו דידה - הוה לה אחרינא, ובאכילה אסור: דאיכא למימר ולד אחרינא הוה לה, ומית, ורחמתינה להאי), אשמעינן 'חזיר', ואפילו דלאו מינה נמי דאיכא למימר דלמא מרחמא, והיינו דאמר רבי יוחנן.

(בכורות כד, ב)

אחאי בריבי (אדם גדול וחשוב בדורו): ראה חזיר שכרוך אחר רחל - מהו? מאי קמיבעיא ליה?: אילימא לבכורה, וקמיבעיא ליה אי הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל אי הלכתא כרבנן, תיבעי ליה טלה (דהא בטלה פליגי) !

כי קמיבעיא ליה לבכורה ואליבא דרבנן, לאכילה ואליבא דרבן שמעון בן גמליאל: לבכורה - ואפילו לרבנן, דאמרי מרחמא: כי מרחמא דמינה, דלא מינה לא (והא ודאי דידה היא ופטורה מן הבכורה) ? או דלמא דלא מינה נמי מרחמא (והבא אחרינו בכור מספק) ? (ואליבא דרבי שמעון [בן גמליאל] פשיטא דפטורה: דאפילו דמינה לא הוה מרחמא אלא אם כן ילדה, וכל שכן דלאו מינה!); לאכילה ואפילו לרבן שמעון בן גמליאל (וכל שכן לרבנן): אם תמצא לומר סבר יולדת מרחמא דמינה, דלאו מינה לא? או דלמא דלאו מינה נמי מרחמא (אי סבירא ליה יולדת אינה מרחמא, הא ודאי מותר: דבנה הוא! אלא אם כן תימצי לומר יולדת מרחמא, והאי דפטר ליה מבכורה - משום דאי האי לאו דידה, אחרינא הוה לה; אבל האי דסריך בתרה - לא פשיטא לן דידה הוא - הני מילי דמינה, אבל דלאו מינה - לא, והאי חזיר - ודאי בנה הוא ומותר באכילה) ? תיקו.

משנה:

רבי יוסי בן המשולם אומר: השוחט את הבכור - עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן (מפנה את השער מכאן ומכאן למקום שחיטת הסכין), ותולש את השער (למקום חתך הסכין, משום 'חלדה', ולא אמרינן גזוז הוא את הבכור), ובלבד שלא יזיזנו ממקומו (שלא יאמרו גזיזה עביד בקדשים, אלא יניחנו מסובך עם הצמר מכאן ומכאן); וכן תולש את השער לראות מקום המום (להראותו לחכם).

גמרא:

אמר רב: הלכה כרבי יוסי בן המשולם.

בעו מיניה מרב הונא: כנגדו (בבהמת חולין) ביום טוב מהו (משום שחיטה בעי למיעבד? או לא)? : טעמא דרבי יוסי בן המשולם משום דקסבר תולש לאו היינו גוזז (ובכור - גיזה הוא דאסור, דכתיב (דברים טו, יט) ולא תגוז), וביום טוב אסור, דהוה ליה עוקר דבר מגידולו? או דלמא בעלמא סבר רבי יוסי בן המשולם תולש היינו גוזז, והיינו טעמא דשרי: דהוה ליה דבר שאין מתכוין (שאין מתכוין לתלוש, אלא מפנהו ומושכו אילך ואילך, אם נתלש נתלש), וביו"ט דבר שאין מתכוין מותר?
אמר להו: זילו שיילווה לרב חננאל (תלמידה דרב): אי אמר הלכה (משמיה דרב) כרבי יוסי בן המשולם - איפשוט לכו (אנא טעמא).
אתו, שיילווה, אמר להו: הכי אמר רב: הלכה כרבי יוסי בן המשולם.
אתו לקמיה דרב הונא, אמר להו: כנגדו ביום טוב מותר.
איתמר נמי: אמר רב חנניה בר שלמיא משמיה דרב: כנגדו ביום טוב

(בכורות כה, א)

מותר (משום דטעמא שאין מתכוין הוא).

ומי אמר רב הכי? והא אמר רב חייא בר אשי משמיה דרב: מסוכריא דנזייתא [סוכר נוזלים] (בראשית של חבית שכורכין סביבותיה נעורת ומטלניות כדי שתסתום הנקב יפה) - אסור להדוקיה (בתוך החבית בכח משום שחיטה) ביום טוב! (ואף על גב דאינו מתכוין לשום שחיטה).
בההיא אפילו רבי שמעון (דאמר במסכת שבת (דף מא:)) 'דבר שאין מתכוין מותר' מודה, דאביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות (וכיון דמהדק לה - לא אפשר לה בלא שחיטה; אבל לפנות את השער אפשר בלא תלישה).
והא אמר רב חייא בר אשי אמר רב: 'הלכה כרבי יהודה' (אלמא סבירא ליה לרב 'דבר שאין מתכוין אסור'), ורב חנן בר אמי אמר שמואל: 'הלכה כרבי שמעון', ורב חייא בר אבין מתני בלא גברי (בלא רב חייא ורב חנן): רב אמר 'הלכה כרבי יהודה' ושמואל אמר 'הלכה כרבי שמעון'?!
אלא לעולם סבר רב דבר שאין מתכוין אסור, ותולש לאו היינו גוזז (להכי אמר רב 'הלכה כרבי יוסי בבכור'), וביום טוב היינו טעמא דשרי: דהוה ליה עוקר דבר מגידולו כלאחר יד (דאין דרך לתלוש צמר, אלא לגוזז).
ותולש לאו היינו גוזז? והתניא: 'התולש את הכנף' (שתולש נוצה גדולה מן כנף העוף) והקוטמו (לאחר שתלשו קטם ראשו) והמורטו (שמחליקה מן הצדדין ומורט מן הקנה השער) - חייב שלש חטאות' ואמר ריש לקיש: תולש חייב משום גוזז, קוטם חייב משום מחתך, ממרט חייב משום ממחק!?! (גוזז ומחתך וממחק מארבעים אבות מלאכות במסכת שבת (דף עג.) ממחק = מחליק).
שאני כנף: דהיינו אורחיה (שדרך נוצת עוף לתלוש ולא לגזזה).
ומדרב סבר כרבי יוסי בן המשולם (לגבי בכור: דתולש לאו היינו גוזז) - רבי יוסי בן המשולם סבר לה כרב (דדבר שאין מתכוין אסור); וסבר רבי יוסי בן המשולם דבר שאין מתכוין אסור? והתניא: 'שתי שערות, עיקרן מאדים וראשן משחיר' (שתי שערות שכולן שחורות פוסלות בפרה לגמרי, אבל עיקרן מאדים וראשן משחיר - אפשר בתקנה:), רבי יוסי בן המשולם אומר: גוזז במספרים (גוזז את הראש שמשחיר במספרים ומשייר מן המאדים ואילך) ואינו חושש (משום גיזה בקדשים) - (אלמא משום דאין מתכוין לשום גיזה אלא לתקן - שרי)!!

שאני פרה, דלאו בת גיזה היא (שאין לפרות צמר, הלכך לא אסירא בגיזה).
והתניא [דומה לסוף פסקה קכד בספרי ראה]: (דברים טו, יט) [כל הבכור אשר יולד בבקר ובצאן הזכר תקדיש לה' אלהיך] לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך; ואין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה, מניין ליתן את האמור של זה בזה, ואת האמור של זה בזה? תלמוד לומר: לא תעבוד... ולא תגוז (וי"ו מוסף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה)?

אלא שאני פרה, דקדשי בדק הבית היא (דהא אינה קריבה למזבח הלכך מותרת בגיזה).

והאמר רבי אלעזר 'קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה'? מדרבנן.

והאיכא איסורא דרבנן?!

אלא שאני פרה דלא שכיחא (ומילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן).
וליחלה, ולפקה לחולין, וליגזה, והדר ליקדשה?

דמיה יקריין (ואין דמיה כל כך מזומנים לחללה עליהן).

וליעבד לה כדשמואל, דאמר שמואל 'הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה - מחולל'?

אימור דאמר שמואל שחיללו, לכתחלה מי אמר?
איבעית אימא רב סבר לה כרבי יוסי בן המשולם ורבי יוסי בן המשולם לא סבר לה כרב.

ותולש את השער ובלבד שלא יזיזנו ממקומו:
אמר רב אסי אמר ריש לקיש: לא שנו אלא ביד, אבל בכלי אסור.
והקתני 'עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן'?
תני 'לקופיץ' (לצורך הקופיץ).

וכן תולש את השער לראות מום:
איבעיא להו: לכתחלה או דיעבד (לכתחלה קאמר, והאי' וכן) תולש את השער לראות מקום המום? - אתולש קאי: דכי היכי דמותר לתלוש לצורך השחיטה - דהא פשיטא לך, דרישא לכתחלה קאמר - הכי נמי לראות מקום המום? או דיעבד קאמר, והאי' וכן' - אלא 'זיזנו' קאי, והכי קאמר: וכן מי שתולש את השער לראות את מקום המום נמי לא יזיזנו ממקומו?

אמר רבי ירמיה: תא שמע: 'צמר המסוכך באוזן' (ובאוזן היה מום): רבי יוסי בן המשולם אומר: תולשו ומראה את מומו' שמע מינה לכתחלה שמע מינה.

אמר רב מרי: אף אנן נמי תנינא 'וכן התולש את השער לראות מקום מום'; מאי 'וכן' [תולש את השער לראות מקום המום]? אי לימא שלא יזיזנו ממקומו, השתא: ומה שוחט דשחיטתו מוכחת עליו (דלאו לגיזה איכוון) לא יזיזנו, לראות מקום מום מיבעיא? אלא לאו אתולש (ולכתחלה קאמר)?! שמע מינה לכתחלה!
שמע מינה.

משנה:

שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו; עקביא בן מהללאל מתיר (את הצמר בהנאה לכהן) -

(בכורות כה, ב)

המשך משנה

וחכמים אוסרין - דברי רבי יהודה (דאי שרית צמר הנושרת מחיים, אתי לשהויי לבכור כדי שתשר צמר כל שעה, ואתי ביה לידי תקלה: שיגזוז ויעבוד בו, ופסולי המוקדשין אסירי בגיזה ועבודה, כדאמרינן בפירקא דלעיל (דף טז:) תזבח - ולא גיזה).

אמר לו רבי יוסי (מפרש בגמרא מאי קאמר): לא בזה התיר עקביא בן מהללאל, אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך מת (לא נשחט) - בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין.
צמר המדולדל בבכור (שנתלש מן העור, אבל מסובך הוא עם שאר הצמר ואינו נופל): את שנראה עם הגיזה (כשישחטנו ויגזזנו לאחר שחיטה - יהא צמר מדולדל שוה עם שאר הגיזה, ואינו נראה כשפירש הימנה) - מותר (כשאר הגיזה), ואת שאינו נראה עם הגיזה (שיצא חוץ יותר מדאי, וניכר לכל שמובדל הוא מן הגיזה) - אסור (כמו שנשר לגמרי קודם שחיטה, וסתמא כרבנן דפליגי עליה דעקביא).

גמרא:

[אמר לו רבי יוסי: לא בזה בשחטו את הבכור] התיר עקביא בן מהללאל, אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך מת מכלל דאסור (בתמיה)? השתא במת שרי (השתא במת דאותו צמר המחובר בו אסור, דבעי קבורה, היכא דנשר ומונח בחלון שרי), שחטו (דצמר המחובר בו שרי) מיבעיא (מיבעיא דמונח בחלון נמי שרי אליבא דעקביא)? אלא 'לא בזה התיר עקביא וחכמים אוסרין' (אלא להכי קאמר 'לא בזה התיר עקביא': משום 'וחכמים אוסרין'): שחטו - דברי הכל שרי, כי פליגי במת.
אמר רבי אסי אמר ריש לקיש: מחלוקת בשהתירו מומחה (לבכור קודם נשירת הצמר): דמר סבר (דרבנן סברי): גזרינן (גזירה אי שרית ליה לצמד בהנאה) דלמא אתי לשהוייה (כדי שתהא הצמד נושרת הימנו - בין כך ובין כך אתי לידי גיזה ועבודה, הלכך, אף על גב דהתירו מומחה - אסור), ומר (ועקביא) סבר לא גזרינן (כיון דהתירו מומחה תו לא משהי ליה); אבל לא התירו מומחה - דברי הכל אסור (דהוה ליה כתרם, ובתם עקביא מודה, כדאמרינן לקמן: דאי אמרת שרי צמר - אתי לשהוייה: שלא יקריבנו ונוח לו בכך,

שבין כך ובין כך יפול בו מום ומפקע ליה מקדושת מזבח, ועוד: דכיון דלא התירו מומחה קודם נשירה - אכתי לא הוה ביה שום צד היתר) .

מתיב רב ששת: 'בעלי מומין אוסרין ככל שהוא' (אם נתערב אחד מהן באלף תמימים - כולן אסורין למזבח), 'ורבי יוסי אומר יבקר' והוינן בה: מאי 'יבקר'?: אלימא דבעל מום הוא, ולישקליה - מכלל דתנא קמא אמר לאו (בתמיה כיון דמכירו - מאי טפיקא איכא) ?

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: הכא - בגיזת בכור בעל מום (שנשרה מחיים והניחה בחלון) עסקינן, שנתערבו בגיזי חולין, ומאן תנא קמא? - רבי יהודה היא, דאמר 'נשחטו - אסרי רבנן', ורבי יוסי לטעמיה, דאמר 'נשחטו - שרו רבנן' וקתני 'יבוקר' - מאי 'יבוקר'?: לאו אי מום קבוע (אם מום קבוע הוא - ישחטנו, ויהא הכל מותר) אי מום עובר הוא, אף על גב שלא התירו מומחה! (ורבי יהודה סבר: ליכא תקנה בשחיטה).

אמר רבא: לא! 'יבוקר' = אי התירו מומחה - אין, ואי לא - לא. (אלמא לרבנן אליבא דרבי יוסי - דשרי בשחטו - ליכא חילוק בין התירו מומחה קודם לכן בין לא התירו מומחה קודם לכן: דהא הכא קתני 'עדיין יבוקר' ומדרבנן בשחטו - אין חילוק; לעקביא נמי במת אין חילוק בין התירו ללא התירו, דהא עקביא לא מפליג בין מת לשחוט.)

כי סליק רבין, אמרה לשמעתא (דרב נחמן) קמיה דרבי ירמיה, אמר: בבלי טפשי משום דיתבי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכין: לא שמיע להו הא:

דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מחלוקת בשבדק ולא מצא (מחלוקת דתנא קמא ורבי יוסי בבעלי מומין חיינ ממש שנתערבו באחרים, וכשבדק ולא מצאו לבעל מום), וקמיפלגי בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן, דתנן [נדה פ"ט מ"ה]: 'נלמה הדבר דומה? - לגל טמא שנתערב בין שני גלים טהורים, ובדקו אחד מהן ומצאו טהור - הוא טהור ושנים טמאין; שנים ומצאו טהורים - הם טהורים ושלישי טמא. שלשתן ומצאו טהורים, כלן טמאים, דברי רבי מאיר,] שהיה רבי מאיר אומר: כל דבר שהיה בחזקת טומאה - לעולם הוא בטומאתו עד שיתוודע הטומאה היכן היא (לעולם הוא בחזקת טומאה אם לא נמצא הקבר שנאבד בשדה אף על פי שנבדק כל השדה בטומאתו הוא; והכא נמי: כיון דלא נמצא הבעל מום - כולן אסורין; ותנא קמא כרבי מאיר), וחכמים אומרים: חופר (בודק) עד שמגיע לסלע (דודאי מאותו סלע ולמטה לא נעשה קבר שקשה הוא) או לבתולה (עד שימצא קרקע קשה שלא עבדה) ' (ורבי יוסי סבר: יבוקר - ודי לו, אפילו לא נמצא, כחכמים);

רבי אסי אמר רבי יוחנן: מחלוקת כשבדק ומצא (הבעל מום, ותנא קמא, דאסר לכולהו, חייש שמא זה שנמצא בעל מום - אחר הוא, וכל האחרים צריכין בדיקה; ורבי יוסי סבר: 'יבוקר': בבקור סגי מרישא, וכיון דמצא הך - ליכא טפק), וקמיפלגי בפלוגתא דרבי ורבי שמעון בן גמליאל (תנא קמא כרבי שמעון, ורבי יוסי כרבי), דתניא: 'שדה שאבד בה קבר - נכנס בתוכה טמא; נמצא בתוכה קבר - נכנס לתוכה טהור, שאני אומר: הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא - דברי רבי; רבן שמעון בן גמליאל אומר: תיבדק כל השדה כולה'; ורבי אסי מאי טעמא לא אמר כרבי חייא בר אבא? - אמר לך: בשלמא גבי טומאה (אמרי רבנן 'בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה' ודיו) אימר (משום דאי נמי לא משכח לה - איכא למימר) 'בא עורב ונטלה, בא עכבר ונטלה', אלא הכא (אפילו רבנן אוסרין ד) בעל מום - להיכא אזיל? (ובכי האי גוונא לא הוה שרי רבי יוסי) ! ואידך (רבי חייא בר אבא) ?

אימר מום עובר הוה ואיתסי.

ורבי חייא בר אבא - מאי טעמא לא אמר כרבי אסי?

אמר לך: בשלמא שדה (אמר רבן שמעון [בן גמליאל] תבדק) - דרכה למיקבר בה; כי היכי דקבר בה האי - קבר אינש אחרינא! אלא קדשים, כיון דבדקו לן וקיימי דרכיהו למיפל בהו מומא! (בתמיה: ובכי האי גוונא לא הוה אסר תנא קמא) ?

ואידך (רב [אסי]) ?

אגב דמנגחי אהדדי - שכיח בהו מומא.

מיתיבי [תוספתא בכורות פ"ב מ"ז]: 'התולש צמר מכבוד תם, אף על פי שנולד בו מום ושחטו - אסור' טעמא דתם,

(בכורות כו, א)

הא בעל מום שרי אף על פי שלא התירו מומחה (ורבי יוסי הוא, דאמר: בשחטו שרו רבנן; אי נמי עקביא היא אף על גב דלא התירו, וקשיא לדיש לקיש) !

תנא, כל היכא דלא התירו מומחה - 'תם' קרי ליה (ומאי 'אף על פי שנולד בו מום'?) אף על פי שנראה אחר כן לחכם ואמר: מום קבוע).

[אולי עד כאן דברי רבי ירמיה, שדוחה את פרשנות רב נחמן שהמחלוקת בגיזה של בכור בעל מום שנתערבה בגיזות של פשוטים: כי רואים שכל הדיון בין חכמי ארץ ישראל עוסק בבהמות ולא בגיזות!]

לימא (הא דריש לקיש) כתנאי [תוספתא בכורות פ"ב מ"ז, בשנוייים]: 'התולש צמר מבכור תם, אף על פי שנולד בו מום ושחטו - אסור' (דבתם אפילו עקביא מודה דאתו לשהוייה ולאפקועי מקדושת מזבח; ועוד: שהרי עדיין אין בו שום היתר; אף על גב דנקט תולש - הוא הדין לנתלש, כדמפרש בסיפא דשמעתא); בכור בעל מום שתלש ממנו ואחר כך מת: עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים; אמר רבי יהודה: לא בזה (שמת) התיר עקביא בן מהללאל, אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו, בזה עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים; אמר רבי יוסי: מודה אבא (ששמו) חלפתא (שהוא מן החכמים החולקין על עקביא) בזה (ששחטו) שהוא מותר, אבל (באמת; וחבירו בעירובין בפרק 'בכל מערבין' (דף לח.) בסופו) בייחוד (בברור; וחבירו במסכת יומא (דף נד) 'וידעו בייחוד ששם ארון נגד') אמרו חכמים (שבאמת ובברור אמרו): 'ניחנו' (לשער בכור בעל מום שנשר) בחלון שמא יש תקוה (שמא יהא מותר ליהנות); (ומפרש ומה תקוה יש): (שאם) שחטו - דברי הכל מותר; מת - עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים'; רבי יוסי היינו תנא קמא (דקאמר התולש צמר מבכור תם ושחטו אסור - הא בעל מום ושחטו מותר לדברי הכל! ובמודה דרבי יוסי נמי במת פליגי)? אלא לאו התירו מומחה איכא בינייהו, דתנא קמא סבר התירו מומחה - אין, ואי לא - לא (דבעל כרחיך הכי תרצת, וכדתרצת ריש לקיש לעיל: כי אותביניה מרישא דמילתיה דתנא קמא דקתני 'התולש צמר מבכור תם' - הא בעל מום שרי; ותרצה ריש לקיש ואמר: כל היכא דלא התיר מומחה - 'תם' קרי ליה, אלמא הכי משמע מילתיה: התולש צמר מבכור תם - דהיינו בעל מום שלא התירו מומחה - אסור לדברי הכל, הא בכור בעל מום - דהיינו התירו מומחה - שתלש ממנו כו'), ואתא רבי יוסי למימר: אף על גב דלא התירו מומחה (ורבי יוסי סבר: אף על גב דלא התירו מומחה נמי, כשנשר - שרו רבנן; ממאי? - מדקאמר 'יש תקוה' דמשמע יש תקוה ויתירו מומחה וישחטנו; מכלל דאכתי לא התירו מומחה כשנשר)!

אמר רבא: לא! דכולי עלמא אי התירו מומחה - אין, אי לא התירו - לא, ושלש מחלוקת בדבר: דתנא קמא סבר: פליגי במת והוא הדין לשחטו (מדלא אשכחן במילתיה דתנא קמא דנימא שחטו דברי הכל מותר), והאי דקמיפלגי במת - להודיעך כחו דעקביא; ורבי יהודה סבר: במת דברי הכל אסור, כי פליגי בשחטו, ואתא רבי יוסי למימר: בשחטו דברי הכל מותר, כי פליגי במת.

אמר רב נחמן: הלכה כרבי יהודה (דבשחטו פליגי ולא במת) הואיל ותנן בבחירתא כוותיה, דתנן [עדות פ"ה מ"ו]: 'שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו: עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים'.

אמר רב נחמן בר יצחק: מתניתין נמי דיקא, דתנן 'צמר המדולדל בככור: את שנראה עם הגיזה מותר, ואת שאינו נראה אסור'; מני? אילימא רבי יוסי, ובמאי? אילימא בשחטו, בין עקביא בין רבנן אידי ואידי (בין נראה בין לא נראה) משרא שרי (דהא אפילו מונח בחלון קאמר רבי יוסי דאפילו רבנן שרו בשחטו)! ואלא במת; ואי רבנן, אידי ואידי מיסר אסרי (דאותו שמחובר בו טעון קבורה לדברי הכל, והתלוש ממנו: רבנן אסרי ליה אפילו מונח בחלון), ואי עקביא איפכא מיבעיא ליה: 'נראה עם הגיזה אסור': דמיתה קאסרה ליה, 'אינו נראה עם הגיזה מותר': דמעיקרא תליש! אלא פשיטא רבי יהודה (היא, דאמר בשחטו פליגי)! ובמאי? אילימא במת, בין לעקביא בין לרבנן אידי ואידי (בין נראה בין לא נראה) מיסר אסרי, אלא לאו בשחטה; ואי עקביא, אידי ואידי משרא שרי, אלא לאו רבנן היא, ושמע מינה בשחטו פליגי (מדלא מצית מוקמת ליה בגוונא אחרייתי, ומדסתם לן כרבי יהודה - שמע מינה הלכתא כוותיה)!

שמע מינה.

בעי רבי ינאי: התולש צמר מעולה תמימה (מחיים, לרבנן) מהו? (לאחר שחיתת בעלת מום לא תיבעי לך, דוודאי לרבנן אסור: דאי שרית ליה - אתי לשהוייה ואתי לידי גיזה ועבודה.)

תולש מי איכא מאן דשרי (אליבא דרבנן הא וודאי רשע הוא)?

אלא: צמר שנתלש מעולה תמימה מהו?

דחטאת ואשם לא תיבעי לך: דכיון דלכפרה אתו לא משהו להו;
דבכור ומעשר נמי: דכיון דלאו לכפרה אתו - משהו להו; כי
תיבעי לך דעולה, מאי?: כיון

(בכורות כו, ב)

דעיקר לאו לכפרה אתי (דאינו מביא על חטא) משהי לה? או דלמא כיון
דעולה נמי מכפרא אעשה (דעולה מכפרת על עשה, כדאמרינן במסכת יומא (דף לו.) 'על עולה
מתוודה עון שכחה ופאה') לא משהי לה?
תא שמע: 'התולש צמר מבכור תם, אף על פי שנולד בו מום, שחטו
אסור' טעמא דתולש, הא נתלש שרי, וכל שכן עולה דלא משהי לה!
הוא הדין אפילו נתלש נמי אסור, והאי דקתני 'תולש' - להודיעך
כחו דעקביא, דבבעל מום אפילו בתולש נמי שרי.
והאנן 'נשר' נתן (אלמא בנשר שרי עקביא ולא בתלושין)?
תנא נשר להודיעך כחן דרבנן, תנא תולש להודיעך כחו דעקביא.

צמר המדולדל [בבכור: את שנראה עם הגיזה מותר, ואת שאינו נראה עם
הגיזה - אסור]:
היכי דמי 'אינו נראה עם הגיזה'?
אמר רבי אלעזר אמר ריש לקיש: כל שעיקרו הפוך כלפי ראשו (שכפול
באמצעיתו, ושני ראשין נראין בחוץ).
רב נתן בר אושעיא אמר: כל שאינו מתמעך עם הגיזה (שאינו שוה עם
הגיזה, אלא נראה עולה למעלה).
וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרב נתן בר אושעיא (הא ודאי, כיון דאינו
מתמעך - 'אינו נראה עם הגיזה' קרינא ביה)?
אמר רבי אילעא: קסבר ריש לקיש: לפי שאי אפשר לגיזה בלא
נימין המדולדלות (שעולות למעלה, ואי כי האי גוונא מיתסר - אין לך גיזה מותרת!).
(רבי נתן טפי מחמיר, להכי לא בעי 'מאי טעמא לא אמר כריש לקיש').

הדרן עלך הלוקח בהמה